

החברותא

החברותא בטאן פנמי לחברים גליון מס 515 ב"ד ערש"ק פר' בראשית (פסוק) כ"ה תשרי תשע"ז

פנינים יקרים

בראשית ברא (א, א) אמרו חז"ל מפני מה התחילה תורה ב'אות בית' מפני שבו ברכה ולא התחילה ב'אלף' מפני שבו אורור. תמה על כך האבן עזרא הלא ב'אות בית' ניתן למצא גם קללות כגון בוקק ובולקה. וכמו ב'אלף' נמצא גם ברכות כגון אור אורך ימים וכד'. מתרץ רבי ישראל מסלנט שברכה הינה הגדרה כוללנית למתברך אף כאשר לפעמים נראה כקללה אך בפועל מתברך כדרשת חז"ל כל מאן דעביד רחמנא למב עביד מאידך אורור הינה הגדרה כוללנית למתקלל אף כאשר לפעמים נראה כברכה כדברי שלמה המלך יש עושר שמור לבעליו לרעתו. ועתה מכיון שתורה"ק נצחית בהכרח שתתחיל בברכה. (הגר"א אלכסנדר לפידות)

והארץ היתה תהו ובהו (א, ב) יש להבין למה כתוב 'היתה' בלשון עבר הלא ה'תהו ובהו' קיים גם עכשיו, הנראה לומר שהקב"ה נחם את הארץ באמרו יהי אור היינו שהתורה הנקראת אור עתידה להנחיל לבני אדם ועל ידה יוכל האדם להתעלות כי גדול זכות התורה שיש קונה עולמו בשעה אחת, כך שענין התהו ובהו כתיב היתה בלשון עבר.

והארץ היתה תהו ובהו וחשך וגו' ויאמר אלקים יהי אור (א, ב) חושך אינו העדר אור רק בריאה נפלאה המתפשטת על פני כל, משא"כ האור נתן לו הקב"ה צורה בהגבילו עד היכן יתפשט. לכן נאמר על החשך בלשון בורא ועל האור בלשון יוצר. מכאן שמציאות הבריאה נמשכת לחשך תהו ובהו, ואל האור צריכים התאמצות מיוחדת בתפלה והשתדלות.

וירא אלקים את האור כי טוב (א, ד) איתא במד"ר והארץ היתה תהו זה מעשיהן של רשעים ויאמר אלקים יהי אור זה מעשיהם של צדיקים אבל איני יודע באיזה מהם חפץ, ממה דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב הוי אומר במעשיהם של צדיקים הוא חפץ. הן תכלית הבריאה שיתגדל ויתקדש שמו יתברך בעולם זו יכולה להתממש הן ע"י מעשי הצדיקים המגיעים למדרגות נשגבות בהכרת ה', והן במעשי הרשעים המגששים באפלה, לזאת נאמר במדרש שטוב יותר ללמוד ממעשי הצדיקים מפני שיש בה גם שפלות עצמי וגם הכרת גדלות הבורא.

וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל וגו' (א, ד) פרש"י ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים הבדילו לצדיקים לעת"ל. וצ"ב לשם מה נבראו אם בפועל נגזו. אלא מכיון שהיה פעם בעולם אור כזה נעשה יוחר קל להגיע אליו. כן בכל למוד שלומדים אף ששוכחים וכמו שאמרו חז"ל שהמלאכים מלמדים לעובר במעי אמו את כל התורה ומשכיחים אותה, וכשמתאמן ללמוד הלמידה קלה ביותר משום כך. (רבי אליהו דסלא)

את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה (א, טו) ועיקר הבריאה היה כדי שהצדיק ימשול על הלילה. וזהו חצות לילה פירוש שיחלוק וישבור הלילה אז אקום להודיע לך. וכשמשבר את הלילה ומעלה המדות ובה למדרגת יום אז מבין שמה שצמצם את העולמות הוא מחסדו הגדול מפני שהשית"ת ברוך הוא וברוך שמו בלתי ידח ממנו ידח.

את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה (א, טז) קטנות זו שהלבנה אינה מאירה מעצמה אלא מקבלת אורה מהשמש. הכרת מציאות זו דלית ליה מגרמי כלום לגדלות ייחשב כגדול הסמוך על שלחן אביו נקרא קטן. (בשם הגר"א)

נעשה אדם (א, כז) הובא כזה"ק שמאמר נעשה אדם הופנה לכל הבריאה דהיינו שכל נברא יתן מתכונותיו עבור האדם, נמצא שהאדם מהוה עולם קטן הכולל בתוכו תכונות כל הנבראים ובהם גם תכונותיהם של כל החיות הרעות שבעולם. כדי לרסן את החלק הרע שבתכונותיו ברא הקב"ה את המושג יראת שמים וכאשר האדם בעל יראת שמים מרובה אדם גדול הוא, וכאשר האדם בעל יראת שמים מועטה אדם קטן הוא. אולם אם נעדר הוא בכלל יראת שמים אינו אדם כלל אלא בעל חי בצורת אדם. (רבי אלחנן וסרמן)

לך על משפטי צדקך". זה שאתה שפטת אותי ונתת לי את הבחירה ואז ירדתי ממדריגת השלימות ונהייתי "חצי", זה "צדקך" - עשית את זה בצדק, ועל זה אני מודה לך, כי מתוך זה הגעתי לבחינת "חציו לכס", ומעכשיו אני מוכרח לחיות עם הבחירה. כי מכיון שאני לא חי בשלימות אני חי כל הזמן בפחד מחמת הסכנה שאני שרוי בה. כי בשעה שאדם חי בחצי שלו הוא רואה שאין לו כלום, היות שהוא חי רק "בחצי לכס" ואין לו את הסיבה, את ה"חציו לה", וממילא חסר לו השלימות שהיא ההתקשרות ל"חציו לה", שזהו שלימות האמונה ושלימות הקדושה.

הרבש"ע ברא את עולם הבריאה כדי שיהיה מפורסם ע"י האדם, ולשם כך על האדם להגיע לבחינת שלימות כדוגמא של מעלה. אך האדם הוא רק "חצי" ואינו יכול להיות שלימות. השלימות היא בהצטרפות ב' החצאים. כאשר הוא משיג את ה"חציו לכס" ומשיג שכל הקיום שלו הוא רק מ"חציו לה". כי היות שע"י הבחירה האדם ירד ממדריגת השלימות והשלימות נתחלקה לב' חצאים, אי אפשר להשיג את הרבש"ע בהבנה, רק ע"י שמשיג שמצד עצמו אין לו קיום והוא חי עם הכח שמחיה אותו. וההשגה הזו היא האמונה. כי כל עוד שהאדם חי את עצמו הוא מרגיש שיש לו שכל והבנה, כמו שאנו אומרים "וחננו מאתך דעה בינה ודעת", אבל כאשר הוא נמצא בשלימות אזי מתבטלת כל ההבנה שלו והוא נהיה כבהמה בלי דעת, כמו שנאמר "ואנכי בער ולא אדע בהמות הייתי עמך". כי כל הדעת היא רק מכח ש"הייתי עמך", ע"י סיבות

בשעה שהרבש"ע ברא את העולם היה שלימות לעצמו, בלי שידעו ממנו. אדם הראשון היה אז שלם, ולא היתה כל סיבה שעל ידה יכירו שיש מי שמקיים את כל הבריאה בבחינה של טמיר ונעלם, והוא "השכל הנעלם מכל רעיון". מכיון שעדיין לא ניתנה לאדם הראשון הבחירה הוא היה אז בבחינה של מלאך מבשר ודם, אך בלא בחירה לא היה לו את ההכרה שהוא חי מסיבות. אבל הרבש"ע רצה להיות מפורסם, ושיכירו אותו בבחינה של עשיה, דהיינו מתוך מציאות של בחירה. שהאדם מרגיש שהוא מציאות לעצמו, והוא חי עם עצמו, ומבין מעצמו, ושומע מעצמו, והוא מאמין בעצמו, והוא שלימות בפני עצמו.

לכאורה איך הרבש"ע שייך בכל זה? הרי בכל המציאות הזו אין מקום למציאות השי"ת? אלא שהרבש"ע ברא את האדם באופן שהוא מקבל התעוררות. בכח הבחירה הוא יכול להכיר את מציאותו האמיתית שאין לו קיום בפני עצמו, ומזה הוא מגיע להכרה שיש כח המחיה ומהוה אותו. כי קודם הבחירה האדם חי בשלימות, וחי לעצמו בלי דעת, ולא היה לו יכולת להשיג. וכאשר הרבש"ע נתן לו את הבחירה, וציוה אותו "מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת לא תאכל" הוא נעשה מציאות בפני עצמו, ושוב אינו בשלימות וכאשר הוא משיג את מציאותו, הוא מכיר שאינו אלא חצי - "חציו לכס", והוא מוכרח להשיג שיש מי שמחיה אותו ומהוה אותו. כי מהיכן ירק זה חי? - מ"חציו לה".

ועל זה אמר דוד "חצות לילה אקום להודות

שיחת קודש ממורנו ורבנו זיע"א

המשך מעמ' קודם

515

ממסובב הסיבות, ובלא "עמד" אין כל הבנה. על זה אנו מבקשים "וחננו מאתך חכמה בינה ודעת", דהיינו שנגיע להבנה שאין כל הבנה, יש רק סיבה שמפעילה בי את ההבנה והעשיה. כי לעולם האדם לא עושה כלום. הוא ממש גולם. הרבש"ע ברא את האדם גולם מן האדמה, ותמיד הוא נשאר במציאות של גולם, וגם העבודה שהוא עובד לא ממנו היא.

ואם כן, יש להבין, מהו התפקיד של האדם שהוא כזה גולם? מה דורשים מגולם? כאשר מצפים מעץ שיתן תנובה, אם לא משקים אותו ומזבלים אותו הוא לא מסוגל לתת מאומה. עץ מתפתח רק כאשר משקיעים בו. האדם הוא ג"כ בבחינה זו, בבחינת גולם, "כי האדם עץ השדה", וכמו עץ שמעצמו לא יכול לתת כלום ורק ע"י שמשקיעים בו הוא נותן תנובה, כך האדם נותן את תנובתו מכח ההתעוררות שמניעה אותו. פתאום בוערת בו מין אש לרוץ ולעשות.

את האש הזו הוא קיבל ע"י סיבה. ומהי הסיבה? הסיבה היא: בגלל שהאדם הוא כ"כ גולם הוא לא תופס בכלל שהוא גולם, ובגלל שהוא לא קולט שהוא גולם הוא מאבד את הבחירה (לדעת שהוא גולם) והוא נהיה בעיני עצמו מציאות ש(כביכול) יש לה קיום בזכות עצמה. וכאשר הוא נהיה מציאות אין מקום אצלו לטמיר ונעלם, "השכל הנעלם מכל רעיון", היות שבעיניו הקיום שלו הוא מכח עצמו ולא מהכח הנעלם. וכיון שהוא לא יודע שהוא גולם הוא נהיה הפועל, והוא מפעיל ועושה פעולות במציאות הטבע. וממילא הוא נהיה מציאות, והוא לא זוכר את הבחירה

לדעת מי הוא הפועל אמת. במצב הזה המפעיל האמיתי שהוא הבורא נעלם, ונהיה בבחינת גלות, דהיינו שכינתא בגלותא. כי הבריאה שהיא בחינת גולם נהייתה בחינת עשיה בלבד ללא סיבה המפעלת אותה. ואז סיבת כל הסיבות מתעלמת, והאדם נהיה עומד בפני עצמו, לא הקדושה היא שמקיימת אותו. ואפילו שהוא מדבר על הקדושה, זו לא הקדושה. את הפעולה של האדם - שהיא עבורו סיבה של סיפוק ותענוג - הוא מכנה "קדושה", והקדושה עצמה היא בגלות. ואז אין את הבחינה של חציו לכם וחציו לה', כיון שהאדם בעיני עצמו הוא שלימות ולא חצי.

אמנם, כמו שאברהם אבינו הכיר את בוראו, ובני ישראל כשיצאו ממצרים ויאמינו בה', באותה בחינה צריך כל אחד להיות, ולחיות את ה"חציו לכם" ו"חציו לה'". כלומר בזמן שהוא עושה את הפעולה הרי מוכרח להיות "לכם" כי עליו התפקיד לעשות את הפעולה, אבל הוא מוכרח לדעת שבתוך זה יש "חציו לה'", דהיינו שיש בו סיבה המפעילה אותו. וזה יהיה כאשר ברורה לו המציאות של עצמו ואת כל עשיותיו הוא עושה בבחינת "גולם", והוא עצמו בבחינת "תוהו ובוהו" כמו שהרבש"ע ברא את העולם בבחינה הזו. וכשהוא עושה באופן שכזה, כל פעולה שיוצאת מתחת ידו נהית סיבה ל"חציו לה'", ואז נהיה הכל שלימות - חציו לכם וחציו לה'. ומתוך שלימות הביטול מתגלית הבחינה של "טמיר ונעלם". כי כאשר הוא משיג את השלימות של בחינת גולם שלו, הוא מכיר שיש נעלם שהוא המפעיל והוא הבורא.

המשך פציצים יקרים

נעשה אדם (א, ב') רש"י: אע"פ שיש מקום לאפיקורסים לדדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן ע"כ, צא ולמד מעלת הדרך ארץ ומדת הענוה שכדאי היה להניח בתורה מקום למינים למענות רק כדי ללמדנו דרך ארץ ומדת הענוה.

(בשם הסבא מסלובדקא)

כי בו שבת וגו' (ב, ג) איתא בספה"ק כי ערב ש"ק זמן תשובה, והמעם לפי שהחטא הנמצא באדם הישראלי הוא חלק הגוי שבתוכו ואם לא יחזור בתשובה יגרום שחלק הגוי שבתוכו ישבות בשבת, והרי אמרו (סנהדרין נח) שכן נח ששבת חייב מיתה. לזאת צריך קודם השבת לעשות תשובה ולהסיר ממנו חלק הגוי.

אשר ברא אלקים לעשות (ב, ג) תיבת "לעשות" מלמדנו שהקב"ה ביקש להפקיד את הבריאה להנהגת האדם לקיימם לבנותם או חלילה להרסם ולקלקלם, מני או כל ההשפעה היוורת על העולם מלמעלה אינה פועלת אלא מכח מעשי האדם למטה. וזהו שאמר הכתוב אשר ברא אלקים לעשות שיהא האדם עושה ומתקן עניני הבריאה.

אעשה לו עזר כנגדו (ב, י"ח) איתא בגמרא (יבמות סג) זכה עוזרתו לא זכה כנגדו. העזר הזה פעמים בא על ידי עזר ופעמים על ידי כנגדו כמו כן הכנגדו פעמים בא על ידי כנגדו אך פעמים בא על ידי העזר (ר"א לופיאן בשם ר"י מסלנט)

הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (ג, ט"ו) האדם מסוגל לעלות בבת אחת ולנשוף לנחש שהוא יצר הרע בראשו, אבל הנחש דרכו לשתף את האדם בעקבו בלבד ורק משלב אל שלב מצליח להתגבר על האדם כדרשת חז"ל היום עשה כך עד שמביאו עובד ע"ז.

ונח מצא חן בעיני ה' (ו, ה) זה הכלל כי מכל דבר שהצדיק רואה הוא מסיק ממנו מסקנה לעבודת השם. ואם הוא רואה אדם המתאווה ח"ו לדבר עבירה מסיק הצדיק מזה התאוה לעבודת השם באמרו בלבו ומה זה מתאוה לדבר עבירה שהיא כלה ונפסד בזמן מועט מכ"ש שראוי להתאוות לעבודת השי"ת שהיא קיימת לעולם. וזהו הקשר בין ויראו בני אלקים את בנות האדם כי טובות הנה אל מה שכתוב אח"כ ונח מצא חן בעיני ה' וכו'.

אלה תולדות נח וגו' (ו, ט) דרשו חז"ל ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, מחסדי השי"ת שכל מצוה שהאדם מקיים נקראת תולדות שלו הגם שאין לו משלו כלום כעין השלשה שותפין באדם (קדושין ל) למרות שגם כח אב ואם משלו יתב"ש וכן הדרך בכל הענינים, לפי"ז יובן שנה לא נקרא אב מחמת שלא פעל כלום בתוכחתו אך מעשיו נקראים תולדות מהמעם האמור.

(מתוך אמרי אלימלך מראחוב)

וישבו המים (ח, א) איתא בגמ' (ראש השנה יב) ברותחין נדונו פירוש שהמים שהם החסדים שהיו דור המבול מקבלים מהם נתהפכו לגבורות וזהו רותחין. אבל כשנתעורר רחמים ע"י נח שהעלה הכל לשרשו לחכמה שהיא נחמה פירוש שהעלה כל הכ"ח עתים (קהלת ג, ב) לשרשם ע"י מדרגות מה דלית ליה מגרמי כלום אזי מביא השגת אלקות בעולם.

י"ל ע"י מערכת החברותא רח' עדני 3 ירושלים

פ.ק.ס: 5325477 - 02 ☎ 5829688 - 02

ת.ד. 5080 ירושלים 91050

לעילוי נשמת

הר"ר דוד יעקב בן אריה מרדכי ז"ל נלב"ע א' מר חשון תשס"א

הר"ר יעקב רב בן אהרן שמואל ז"ל נלב"ע א' מר חשון תשס"א

ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת מוה"ר ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל זי"ע

